

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการนำการเปลี่ยนแปลงนั้น ดิเรก (2527) ให้หลักการว่า ปัจจัยที่จะนำมาเพื่อให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลง หรือการปฏิบัติทางการเกษตรมี 2 ประการ คือ

(1) ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไข หรือสภาพการณ์โดยทั่วไป อาทิเช่น สภาพทางเศรษฐกิจนั้น พบว่า เกษตรกรที่มีรายได้มากกว่า จะส่งผลให้มีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลง หรือการปฏิบัติได้ง่าย และเร็วกว่า เกษตรกรที่มีรายได้น้อยกว่า

(2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับบุคคลเป้าหมาย เช่น พื้นฐานทางสังคม การวิจัยโดยทั่วไป ปรากฏว่า กลุ่มที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์ที่สูงกว่า จะยอมรับเร็วกว่า เกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มที่มีการศึกษาน้อยกว่า ในเรื่องอายุ พบว่า กลุ่มคนที่อยู่ในวัยรุ่นยอมรับเร็วที่สุด และช้าลงไปตามลำดับ เมื่อมีอายุมากขึ้น

นอกจากนี้ วิจิตร (2527) ยังได้ให้หลักการเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องนี้อีกว่า "ระยะเวลาที่ทำงานประกอบอาชีพทางเกษตรมา ถ้าทำกันมาตั้งแต่ปู่ย่า ตายาย ลูกหลานก็มีแนวโน้มที่ชำนาญงานเกษตรด้านนั้น"

งานวิจัย

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เพื่อความเป็นระเบียบ และง่าย ต่อการเปรียบเทียบ ได้จำแนกเป็น ปัจจัยด้านประชากร ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

ปัจจัยด้านประชากร

การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ และการปฏิบัติของ ทศนีย์ (2534) ที่ศึกษาเรื่อง ความรู้ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของชาวบ้านสันโป่ง ตำบลบ้านกาต กิ่งอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ : ศึกษากรณีความรู้ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกัน

โรคขาดสารไอโอดีน ในหญิงวัยเจริญพันธุ์ ปรากฏว่า จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ และการปฏิบัติตน นั้น พบว่า ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องโรคขาดสารไอโอดีนที่สูงกว่า จะมีการปฏิบัติตนได้ถูกต้องกว่า ผู้ที่มีความรู้ต่ำกว่า ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 นั่นคือ การมีความรู้ในเรื่องนั้นดี ก็จะมีปฏิบัติดีกว่าผู้ที่ไม่รู้เรื่องนั้น นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัจจัยด้านอายุ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มรรยาท (2533) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ และการปฏิบัติเรื่อง ความสะอาดในอาหารของผู้จำหน่ายอาหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ อายุ ซึ่งก็สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของเอกพงศ์ (2532) ในเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการปลูกไม้ดอกเพื่อเป็นรายได้เสริมของเกษตรกร

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ อรุณ (2531) เรื่อง การยอมรับนวัตกรรมการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ปรากฏว่า อายุ ไม่มีผลต่อการยอมรับการเลี้ยงโคนม

ทางด้านระยะเวลา หรือประสบการณ์ในการประกอบอาชีพนั้น นิตินัย (2518) ได้ศึกษา ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการปลูกพืชหมุนเวียนของเกษตรกร จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกพืชหมุนเวียนมานานกว่า 5 ปี จะยอมรับเทคโนโลยีต่าง ๆ มากกว่า เกษตรกรที่เริ่มปลูกพืชหมุนเวียนต่ำกว่า 5 ปี ในทางกลับกัน จากการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ และความเข้าใจในการดูแลสุขภาพโคนมของเกษตรกร ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ของทัศนีย์ และวรภา (2532) ปรากฏว่า เกษตรกรที่ประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นระยะเวลานานกว่า 5 ปี และน้อยกว่า 5 ปี มีความรู้ และความเข้าใจในการป้องกัน และรักษาโรคโคนม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ อรุณ (2531) ที่ว่า การได้รับการฝึกอบรม และประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์ ไม่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการเลี้ยงโคนม

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

อรุณ (2531) พบว่า รายได้จะมีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการเลี้ยงโคนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เอกพงศ์ (2532) พบว่า รายได้ของครัวเรือน ไม่มีอิทธิพลต่อการยอมรับ

การปลูกไม้ดอกเพื่อเป็นรายได้เสริมของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับ การวิจัยของทัศนัย (2534) ที่พบว่า รายได้ไม่มีความสัมพันธ์ กับ การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนในหญิงวัยเจริญพันธุ์

ปัจจัยด้านสังคม

อานวยศาสตร์ (2528) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ในจังหวัดน่าน ปรากฏว่า หัวหน้าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาสูง จะยอมรับนวัตกรรมมากกว่า หัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาต่ำ เช่นเดียวกับ นิคินัย (2518) ที่ศึกษา ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการปลูกพืชหมุนเวียนของเกษตรกร จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษาจะยอมรับเทคโนโลยีมากกว่า ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา หรือผ่านระบบโรงเรียนใด ๆ และ อรุณ (2531) ได้เสนอผลงานวิจัยว่า ระดับการศึกษาจะมีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการเลี้ยงโคนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่การศึกษาของ เอกพงศ์ (2532) ปรากฏว่า ระดับการศึกษา ไม่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการปลูกไม้ดอกเพื่อเป็นรายได้เสริมของเกษตรกร

ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มนั้น จากการศึกษาของ นิคินัย (2518) เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการปลูกพืชหมุนเวียน พบว่า เกษตรกรที่เป็น หรือเคยเป็นสมาชิกในสถาบัน หรือคณะกรรมการต่าง ๆ จะยอมรับเทคโนโลยีต่าง ๆ มากกว่า ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกคณะกรรมการต่าง ๆ

นอกจากนี้ ยังมีเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อีก ได้แก่

ด้านปัญหาการเลี้ยงโคนม มีการศึกษาโดย Leitch (2532) ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยทดสอบพ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์โคนม จำนวน 338 ตัว ตรวจพบว่า ร้อยละ 42 เป็นโรคเต้านมอักเสบ (Mastitis) และร้อยละ 9 เป็นโรคกีบอักเสบ (Lameness)

ศูนย์ส่งเสริม และฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2531) ได้กล่าวถึง ปัญหาการเลี้ยงโคนมไว้ 4 ประการ คือ (1) ขาดการวิจัยปรับปรุงพันธุ์โคนม และขาดการจัดการฟาร์มที่ดี ทำให้ผลผลิตต่อหน่วยค่อนข้างต่ำ (2) เกษตรกรขาดแคลนเงินลงทุน (3) การรวมตัวของเกษตรกรยังไม่เข้มแข็ง และ (4) ขาดแคลนบุคลากรผู้มีความรู้ ความชำนาญด้านการส่งเสริม และบริการ

ทินกร (2532) ระบุว่า ปัญหาการเลี้ยงโคนมที่สำคัญเกิดจาก การขาดแคลนเจ้าหน้าที่
ผสมเทียมที่มีความชำนาญ

สำหรับ ตรีนล และคณะ (2527) ระบุถึง ข้อจำกัดของการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย
ซึ่งมี (1) ขาดพันธุ์โคนมที่สามารถให้ผลผลิตสูงในสภาพภูมิอากาศ และสภาพแวดล้อมปัจจุบัน
(2) ปัญหาด้านอาหาร โดยเฉพาะอาหารหยาบคุณภาพดี (3) ปัญหาด้านโรค และพยาธิ และ
(4) ปัญหาด้านความรู้ ด้านการจัดการของเกษตรกรยังต่ำมาก

ทางด้านความต้องการในการเลี้ยงโคนม ศึกษาโดย ทศนีย์ และวราภา (2532) พบ
ว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตจังหวัดเชียงใหม่ มีความต้องการอันดับแรกในเรื่อง อาหารชั้น
ที่มีราคาขอมเยา ในลำดับต่อ ๆ มา คือ ความต้องการฝึกอบรมเพิ่มเติม ความต้องการให้
เจ้าหน้าที่มาตรวจรักษาโรคโคนม ความต้องการให้มีการจัดวิทยากรมาบรรยายความรู้ และ
ความต้องการให้มีการประชุมกลุ่ม ตามลำดับ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved